

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА
СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Одеса
Астропринт
2024

УДК 327(4/9)(075.8)
А437

Укладачі:

П. А. Сіновець, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

І. В. Максименко, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

С. П. Галака, доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Навчально-наукового Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Я. І. Завада, доктор філософії, асистент кафедри політології та міжнародних відносин Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка».

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
(протокол № 5 від 29.12.2023 року)*

Актуальні проблеми світової політики : методичні вказівки до **А437** вивчення навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» / уклад.: П. А. Сіновець, І. В. Максименко. – Одеса : Астропринт, 2024. – 37 с.

Методичні вказівки розраховані на поглиблене вивчення тем навчальної дисципліни «Актуальні проблеми світової політики» здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та були розроблені відповідно до силябусу та робочої програми дисципліни. Основна мета вказівок – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні тем практичних занять та у процесі самостійної роботи.

ЗМІСТ

Вступ	4
Тематика змістових модулів, завдання та література	6
Тематика практичних занять, завдання та література	21
Самостійна робота студентів	26
Питання до підсумкового контролю	29
Рекомендована література	31
Форми контролю і методи оцінювання	34

УДК 327(4/9)(075.8)

© Сіновець П. А., Максименко І. В., укладання, 2024

ВСТУП

Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми світової політики» призначені для допомоги здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», які навчаються в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова на Факультеті міжнародних відносин, політології та соціології.

Метою навчальної дисципліни «Актуальні проблеми світової політики» є розгляд розвитку сучасної світової політики в рамках системного аналізу та наукових підходів, сформованих в рамках класичних шкіл міжнародних відносин.

Вивчення і засвоєння студентами зазначеного предмету сприятиме формування професійних якостей у рамках галузі міжнародних відносин, що зумовлює засвоєння системних знань та базових фахових понять.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

1. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог (ІК).

2. ЗК04. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

3. ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

4. ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

5. СК03. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

6. СК05. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

7. СК10. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку /країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів

та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

1. РН02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.

2. РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

3. РН15. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.

Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми світової політики» складається із таких змістових модулів:

1. Змістовий модуль I: Світова політика й міжнародні відносини: головні учасники та процеси.

2. Змістовий модуль II: Захід та Схід у міжнародних відносинах у контексті безпеки.

3. Змістовий модуль III: Світові глобальні процеси та їх вплив на зовнішню політику держав.

ТЕМАТИКА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ, ЗАВДАННЯ ТА ЛІТЕРАТУРА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І СВІТОВА ПОЛІТИКА Й МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: ГОЛОВНІ УЧАСНИКИ ТА ПРОЦЕСИ.

ТЕМА 1 ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ТА ТЕРМІНИ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

Цей розділ доцільно починати з розгляду визначення специфічних термінів «міжнародні відносини», «світова політика», «дипломатія», «система міжнародних відносин». Так, зазначається, що система міжнародних відносин – це сукупність взаємодії учасників міжнародного середовища. Також пояснюється, що структура міжнародних відносин – це характер зв'язків між учасниками системи; даються роз'яснення щодо підходів до визначення головних акторів системи міжнародних відносин. Класичний підхід (Р. Арон) – держави як принципові учасники системи МВ, ототожнюються із солдатом та дипломатом. Сучасний підхід (Дж. Розенау) – головні актори не держави, а окремі особистості, які формують відносини за допомогою або поза допомоги держав (міграційні потоки, терористичні угруповання, транснаціональні корпорації). Ототожнюються із туристом і терористом.

Надалі аналізуються ідеї полярності світу, які виходять із таких положень:

1. Полюсом є держава (недержавні актори при розгляді цього питання зазвичай не беруться до уваги;)

2. Потужність полюса визначається насамперед його військово-політичними характеристиками. Лише останніми роками став враховуватися економічний чинник;

3. Зазвичай під час розгляду полюсів виділяють три групи країн: наддержави, великі держави, середні держави, малі держави.

Після цього пояснюються основні типи систем міжнародних відносин з наведенням прикладів і головних характеристик:

1. Однополярна система (імперського типу) де панує єдина держава:

- Одна основна держава-лідер (наддержава) Римська імперія

- Центральна (основна) влада встановлює «правила гри» та домінує, використовуючи військові та економічні важелі;

- Центральна влада вирішує суперечки між «підлеглими»;
- Центральна влада перешкоджає підлеглим у їхньому прагненні здобути незалежність.

2. Багатополярна система:

- Більше двох основних акторів міжнародних відносин.

- Протидія будь-якому іншому учаснику, який прагне бути лідером (Німеччина – 1-а МВ)

- Прагнення посилення власної позиції чи принаймні недопущення її ослаблення (здійснюється шляхом переговорних процедур, але якщо необхідно силовими методами)

- Навіть у разі протиборства прагнення не допустити дестабілізації системи.

3. Двополярна система:

- 2 головних актори+ союзники, об'єднані в блоки (НАТО-ОВД)

- Досить ворожі характеристики між двома полюсами;

- Спроба зменшити вплив протилежного блоку;

- Посилення потужності відносно до іншого блоку за рахунок залучення нових членів.

Література:

1. De Keersmaecker G. *Polarity, Balance of Power in International relations Theory*. Springer, 2017. 258 p.

2. Ferguson Y.F. *Diversity in IR Theory: Pluralism as an Opportunity for Understanding Global Politics. International Studies Perspectives*. 2015. Vol.16, № 1. P.3-12

3. *Foundations of International Relations / Ed. by Stephen McGlinchey*. Bloomsbury, 2022. 352 p.

4. Spiegel S.L., Matthews E.G., Taw J.M., Williams K.P. *World Politics in a New Era*. Sixth edition. Oxford University Press, 2013. 620 p.

ТЕМА 2

МІЖНАРОДНІ ТА НЕДЕРЖАВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК АКТОРИ СИСТЕМИ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

Тема починається з розгляду визначення «міжнародна організація», яка розглядається як об'єднання держав, установ, фізичних осіб, що

спільно реалізують програму або мету на основі певних правил і процедур і діяльність яких виходить за національні кордони. Утворення міжнародних організацій є об'єктивним наслідком процесу розвитку світового суспільства. Здобувачам пояснюються чинники, що ведуть до їх виникнення, серед яких головують: міжнародний поділ праці, міжнародна економічна інтеграція, політичні стосунки між країнами, глобалізація міжнародних відносин.

Наводяться та розкриваються головні функції міжнародних організацій:

1. Виступають інструментами зовнішньої політики окремих держав;
2. Є форумом для дискусій членів організації;
3. У межах своєї компетенції беруть участь у створенні юридичних норм;
4. Слугують одним з найважливіших каналів міжнародної соціалізації для держав, що прагнуть вступити до них;
5. Беруть участь у регулюванні тієї чи іншої форми зв'язків між головними акторами міжнародних відносин.

Вказуються, що ефективність міжнародних організацій зумовлена відповідністю організації тим завданням, які було поставлено за часів та умов її створення. Як приклади аналізуються Ліга Націй, яка не впоралась із завданням збереження глобального миру, та Організація Об'єднаних Націй, до якої існує багато запитань щодо ефективності та необхідність реформування. Стисло розглядається структура ООН, зокрема такі інститути, як Секретаріат, Генеральна Асамблея, Рада Безпеки ООН.

Література:

1. Циганкова Т. М., Гордєєва Т. Ф. Міжнародні організації: Навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2001. 340 с.
2. Ferguson Y.F. Diversity in IR Theory: Pluralism as an Opportunity for Understanding Global Politics. *International Studies Perspectives*. 2015. Vol.16, № 1. P. 3-12.
3. Schiavone G. *International Organizations. A Dictionary and Directory*. London: Palgrave Macmillan, 2008. 411 p.
4. Spiegel S.L., Matthews E.G., Taw J.M., Williams K.P. *World Politics in a New Era*. Sixth edition. Oxford University Press, 2013. 620 p.

ТЕМА 3 ВІЙНА ЯК ЗАСІБ ВЕДЕННЯ ПОЛІТИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ РОЗВИТКУ У XX СТ.

Ця тема присвячена аналізу війни у політиці держав. На початку наголошується, що історія людства поділена на дві нерівні частини: за всі п'ять тисяч років існування цивілізації лівова частка людського часу пішла на війни та конфлікти і лише двісті дев'яносто два роки його належать абсолютному світу. Зазначається, що війна – великомасштабне застосування військової сили врегулювання міжнародного спору. Наводяться та аналізуються основні категорії війни.

Окрема увага надається причинам війн, які можна поділити на три групи із відповідними підгрупами. До першої групи належать індивідуальні причини, до яких відносяться навчання Фрейда і Лоренца, а також фактор лідерства. Головна ідея усіх цих напрямків у тому, що причину війни треба шукати у природі людини, чи то інстинкт смерті (Фрейд), чи найбільш велика агресивність людини як представника тваринного світу (Лоренц), або ж фактори лідерства, де від однієї людини залежить початок війни.

Також до індивідуальних слід віднести хибне сприйняття та очікувані переваги (Б. де Мескіта), які доповнюють розуміння причин війни хибними розрахунками лідерів.

Другу групу складають державні причини, які включають:

- економічні причини за Марксом і Леніним, де головною причиною війни бачиться боротьба держав за джерела сировини та ринки збуту.
- ВПК коли відбувається злиття політичної верхівки держави із керівництвом військових підприємств, що провокує державу у збільшенні державного заказу на зброю.
- Недемократичні режими, які за Кантом є причиною того, що диктатору розпочати війну значно легше, ніж лідеру демократичної держави.

До третьої групи належать міжнародні причини, які включають:

- Асиметрію сил: теорія балансу сил свідчить, що відносна рівність сил стримує війну, оскільки перемога є труднодосяжною. Ця теорія стверджує, що війни найчастіше відбуваються тоді, коли балансу сил немає між державами, тобто. агресивні події одного з акторів

міжнародної системи не зустрічають спільної, індивідуальної чи колективної протидії інших держав. Здобувачам пропонується проаналізувати як приклад А. Гітлера та європейську політику «умиротворення».

- Перерозподіл сил: війна найбільш вірогідна на етапі зміни можливостей – коли міць домінуючої держави поступово розмивається внаслідок зміцнення та становлення нової держави (як приклади аналізується Перша і Друга світові війни). Відповідно до А.Ф.К. Органськи, основного розробника цієї теорії, найбільша загроза стабільності виникає тоді, коли нова держава отримує впевненість у своїх силах, що дає їй впевненість щодо перемоги у війні, отримавши таким чином низку економічних та політичних переваг. У той же час домінуюча держава може передбачити це і вдатися до превентивної війни. Здобувачам пропонується ознайомитися з книгою «The War Ledger», в якій наводяться як приклади франко-прусська війна, російсько-японська війна, Перша і Друга світові війни.

Література:

1. Reus-Smit Ch. International relations: a very short Introduction. Oxford University Press. 2020. 176 p.
2. Spiegel S.L., Matthews E.G., Taw J.M., Williams K.P. World Politics in a New Era. Sixth edition. Oxford University Press, 2013. 620 p.
3. Szanto B. War and International relations: A Critical Analysis. Routledge, 2023. 268 p.
4. Treshke B. War and International Relations. The Marx Revival. Key concepts and new interpretations. / Ed. by M. Musto. Cambridge University Press, 2020. P. 302-319.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ЗАХІД ТА СХІД У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКИ

ТЕМА 4 ВІЙНА РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Вранці 24 лютого 2022 року Росія здійснила жорстокий напад на Україну. У телезверненні президент Путін попередив, що «хто намагається перешкодити нам або погрожувати нашій країні, або нашому народу, повинен знати, що відповідь Росії буде негайною і призведе до наслідків, яких ви ніколи не стикалися у своїй історії». Пряме посилення Путіна на можливість використання ядерної зброї визначило військову кампанію Москви проти України з 2022 року. Протягом останніх двох років «ядерний козир» з'являвся в офіційній риторичі Росії та ЗМІ майже щомісяця, сигналізуючи про нову «червону лінію», що Москва залучення до Заходу. Росія оголосила все, починаючи від ново приєднаних територій і закінчуючи постачанням зброї в Україну, можливим приводом для ядерної війни.

Цей розділ присвячено аналізу причин і мотивації російської влади для початку збройної агресії проти України з аналізом наслідків для міжнародної безпеки та міжнародного співробітництва. Зокрема, підкреслюється, що шантаж з боку Кремля значним чином загальмував постачання летальних озброєнь до України, що загалом зменшило можливості Києва перемогти Москву у перший рік вторгнення. Водночас, зазначається, що примусова функція ядерної зброї, на яку значним чином покладалася Москва у перший рік вторгнення, продемонструвала певне зниження та підтвердила, що ядерна зброя РФ актуальна лише у випадках прямого стримування, наприклад, безпосереднє втручання членів НАТО у війну. Разом з тим, примусові можливості ядерної зброї знижуються відповідно зменшенню переконливості застосування ядерної зброї.

Окрема увага надається поясненню визначено «ядерне стримування», «ядерний примус». Основну версію стримування можна адресувати Лоуренсу Фрідману, який розглядає стримування як «акт переконання, що вартість потенційної атаки перевищить будь-які вигоди від неї». Більш широке тлумачення стримування, яке, в першу чергу, стосується примусу, визначається як «влада утримати іншу сторону від

дій, які, на вашу думку, суперечать її власним інтересам, досягнута загрозою застосування певних санкцій».

Література:

1. Acton J.. The Case for Caution on Crimea. *War On The Rocks*, 2023, 2 February. URL: <https://warontherocks.com/2023/02/the-case-for-caution-on-crimea/>.
2. Freedman L.. Nuclear Deterrence. Ladybird Books Ltd., 2018. 56 p.
3. Lieber K. A., Press D. G.. The Return of Nuclear Escalation. *Foreign Affairs*, 2023, 24 October. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/return-nuclear-escalation>.
4. Sinovets P., Hesse V.. Russian Foreign and Security Policy: The Evolution of the Escalation Strategy, *Arms Control and Europe. New Challenges and Prospects for Strategic Stability*. / Ed. by P. Sinovets and W. Alberque. Springer, 2021. P. 21-28.
5. Tertrais B.. The Diplomacy of 'Red Lines'. *The Foundation for Strategic Research*, 2016, 21 February. URL: <https://www.frstrategie.org/en/publications/recherches-et-documents/diplomacy-red-lines-2016>.

ТЕМА 5

ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Тему доцільно починати з тлумачення, що таке Близький Схід та яке його місце в системі міжнародних відносин з увагою на геополітичний, ресурсний, енергетичний та конфліктний потенціал цього регіону. Далі пояснюється, що арабо-ізраїльський конфлікт є певним каталізатором ескалації напруги та гонки озброєнь в регіоні. Надається інформація щодо історії, реалізованих шляхів та методів вирішення.

Окремо розглядається Іранська ядерна програма як потенційне джерело дестабілізації Близького Сходу. Зазначається, що ядерна програма Ірану викликала значний резонанс на Близькому Сході й загалом у світі. Тегеран розцінює ядерну програму та розробку балістичних ракет як елемент гарантування національної безпеки й засіб досягнення військових та зовнішньополітичних цілей з огляду на нестабільність регіону та присутність потужних західних держав. Ісламська Республіка Іран є

однією з провідних держав Близького Сходу, що здійснює агресивний політичний курс на регіональному рівні, спрямований на поширення та зміцнення власного впливу. Формування цієї політики пов'язують з вирішенням проблем безпеки та розвитку ядерної програми Ірану, оскільки набуття ядерної зброї можна розглядати як інструмент регіонального стримування і балансу сил. Навіть мирна ядерна програма забезпечує ІРІ статус регіонального лідера, утверджуючи її образ як сильної промислової й технологічно розвиненої держави зі значним потенціалом «м'якої» та «розумної» сили. Лідерські позиції Ірану на Близькому Сході підсилюються сприятливими для нього історичними, культурними, релігійними, конфесійними, ідеологічними та геополітичними чинниками.

Особлива увага приділяється одному із найважливіших засобів впливу на населення всіх близькосхідних держав, а саме ісламу. Пояснюється, що у духовному, релігійному плані Іран протягом століть був і залишається центром світового шиїзму, якого дотримуються 20% мусульман, з яких близько 40% проживають в Ірані. Численні меншини шиїтів мешкають в сусідніх Іраку, Ємені, Бахреїні, Лівані. Для них Іран є своєрідним захисником, вони орієнтуються на Тегеран з його самостійною зовнішньою політикою та здатністю захистити і власну державу, і своїх союзників. Тому іранський вплив поширюється на Ємен, Ліван, Сирію, країни Перської затоки. Підкреслюється, що сьогодні складно уявити розв'язання будь-якої гострої політичної проблеми на Близькому Сході без участі ІРІ.

Разом з тим, розглядаючи регіон як систему міжнародних відносин, здобувачам пояснюється, що у шийтського Ірану є власні інтереси, яким насамперед протистоять сунітська теократична Саудівська Аравія та юдейський світський Ізраїль, а також сунітська світська Туреччина. При цьому всі супротивники Тегерана змагаються не тільки з ним, але й між собою за гегемонію на Близькому Сході.

Література:

1. Захарченко А.М. «Авраамські угоди» та перспективи врегулювання арабо-ізраїльського конфлікту. *Регіональні студії*. 2022. № 28. С. 97-103.

2. Зінько С. Ю. Країни Близького Сходу в сучасних міжнародних інформаційних відносинах: монографія. Львів: Простір-М, 2009. 362 с.
3. Волович О. О. Розвиток співпраці між НАТО і країнами Близького Сходу. Стратегічні пріоритети. 2009. № 4 (13). С. 200–211.
4. Завада Я. Релігійний фактор у зовнішній політиці Ісламської Республіки Іран. *Суспільні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19–20 січ., 2018). Одеса, 2018. С. 82-87.
5. Завада Я. Чинники, які впливають на зовнішню політику Ісламської Республіки Іран на Близькому Сході. *Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішня політика*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 29 берез., 2018 р.). Львів, 2018. С. 84-87.
6. Fitzpatrick M. the Iran Nuclear Deal: Consequences of Moribund Diplomacy. *NDC Policy Brief*. 2023, February. № 3.

ТЕМА 6 ЄВРОПЕЙСЬКА ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ

Цей розділ варто розпочати з короткого огляду історичних передумов європейської інтеграції. Далі пояснюється походження й розвиток європейської інтеграції. Європа як історична, культурна та соціальна спільність. Розкривається ідейне обґрунтування європейської єдності. На прикладах проекту Європейського Союзу А.Бріана та Ліги Націй пояснюються питання європейської інтеграції. Надалі розкривається вплив Другої світової війни на створення військових союзів європейських держав. Зазначається значення повоєнного плану Дж.Маршалла. Створення Ради Європи як виразника європейської інтеграції.

Окремо вивчається європейська інтеграція в умовах «холодної війни». На початку пояснюється, що таке Європейський Союз – спільнота європейських держав. Далі розповідається про план Р. Шумана, причини та завдання створення Європейської спільноти вугілля та сталі, Європейського економічного співтовариства та Євроатому. Євроінтеграція без Великобританії. Аналізуються причини поглиблення й розширення «Спільного ринку», а також активізації євроінтеграційних процесів. Основні положення Маастрихтського договору. Шенгенська угода. Запровадження спільної валюти. Розширення ЄС 2004 р. Спроба прийняття

конституції та Лісабонська угода. Розширення ЄС 2007 та 2013 рр. Подолання економічної кризи.

Окремо вивчається Європейська політика сусідства і Східне партнерство. Особлива увага надається аналізу еволюції відносин ЄС та України. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: підготовка, основні складові Угоди, напрямки реалізації. Набуття чинності Угоди про асоціацію та вплив війни Росії проти України на європейські перспективи України.

Досліджується НАТО як система колективної безпеки. Історичні передумови виникнення цієї організації. Характеризується Північноатлантичний договір з аналізом мети діяльності альянсу та її еволюції. Структура НАТО. Цілі та механізми діяльності Альянсу. Співробітництво НАТО з міжнародними організаціями. Політико-економічний потенціал держав-членів НАТО. Розширення НАТО. НАТО в системі взаємовідносин Росії та США.

Додаткова увага зосереджена на розгляді співробітництва НАТО й України. Вивчається історія співпраці України й Альянсу. Вивчається План дій Україна-НАТО. Визначаються напрямки співробітництва. НАТО і Україна в умовах збройної агресії Росії проти української держави.

Література:

1. Відносини Україна – НАТО [електронний ресурс]. *NATO official webpage*. URL: http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_37750.htm
2. Грицяк І.А. Правова та інституційна основи Європейського Союзу : підручник : За заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О. Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. Х. : вид-во Харрі НадУ «магістр», 2009. 620 с.
3. Європейські Союз: історія і засади функціонування: Навчальний посібник / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко.; за ред. Л.В. Губерського. К.: Знання, 2009. 751 с.
4. Шлях до НАТО: вимір безпеки / В. Бадрак, С. Згурець, М. Самусь, О. Набоченко, М. Канарський. К., 2006. 222 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III СВІТОВІ ГЛОБАЛЬНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВ

ТЕМА 7 ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ: ТЕРОРИЗМ

У цьому розділі розкриваються проблема тероризму. Зазначається, що тероризм – це символічні акти насильства, деяке політичне повідомлення громадськості (однієї держави, різних держав). Також вказується, що тероризм – це специфічний вид насильства, який застосовується, головним чином, для залякування суспільства з ініціювання певних політичних змін. Сучасний міжнародний тероризм характеризується кількома ключовими характеристиками, серед яких:

1. Переслідує виключно політичні цілі.
2. Оборнений, переважно, проти мирного населення.
3. Спрямований, скоріш, на психологічний ефект, ніж на масштаби руйнування.
4. Провідну роль грають недержавні актори.

Окремо розглядається ісламістський тероризм. Слово «джихад» походить з арабського дієслівного кореня «зусилля» та перекладається як «боротьба», спрямована на поширення ісламу. Брати участь у джихаді – обов'язок кожного мусульманина, причому обов'язок абсолютний. Крім того, існує два варіанти джихаду – великий та малий. Під великим джихадом розуміють боротьбу людини зі своїми гріхами, тобто війну за власне духовне очищення завдяки цінностям ісламу. Під малим – саме поширення ісламу у географічному просторі.

Після смерті пророка Мохамеда багато арабських племен, які визнавали його владу і прийняли іслам, почали залишати ісламську спільноту (умму). Халіф Абу Бакр оголосив їхні дії зрадою та силою зброї повернув їх у лоно умми. З метою виправдати свої дії Абу Бакр нівелював значення аятів про невимушеність до віри, посиливши ті, які вказували на необхідність насильницького насадження ісламу. Цим він зміцнив свою політику і припинив розбрат всередині умми, звернувши войовничий запал арабів на зовнішні завоювання.

Розкривається активізація ісламістського тероризму після війни в Афганістані, пік розвитку – терористична атака Аль-Каїди 11 вересня 2001.

Надалі пояснюється особливості виникнення і діяльності ІДІЛ у 2010-ті рр..

Література:

1. Камалов Р.І. Поняття ісламізму, ісламського фундаменталізму, радикалізму, екстремізму та тероризму у сучасній літературі. *Культура народів Причорномор'я*. 2007. № 108. С. 77-83.
2. Магда Є. Виклики політичного ісламізму та ісламського тероризму на зламі біполярної системи міжнародних відносин. *Науковий вісник УжНУ: Політологія, філософія, соціологія*. 2009. Вип.12.
3. Несправа М.В. Джихадистський тероризм в Європі перших двох десятиліть XXI століття: термінологічний аспект. *Science Rise*. 2018. №4(45).
4. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти: навчальний посібник / кол. авторів; за заг. ред. проф. В.К. Грищука. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 328 с.

ТЕМА 8 ОСОБЛИВОСТІ ФЕНОМЕНУ БЕЗПЕКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

В цьому розділі увага здобувачів зосереджується на одному з ключових чинників, що впливають на безпеку. Спочатку здобувачам пояснюються особливості феномену безпеки: поняття «м'яка безпека», «жорстка безпека» та світові приклади. Наділі наголошується, що глобалізація – це наростаюча інтеграція національних економік у всьому світі. Насамперед здійснюється через торгові та фінансові потоки, але також і через міграцію людей та ідей. Результатом є наростаюча інтеграція світових культур, національних економік та політичних інфраструктур.

Виокремлюються та характеризуються рухові сили глобалізації, серед яких технічний прогрес, особливо у сфері комунікацій та інформаційної технології; з іншого – зниження бар'єрів для міжнародної торгівлі та інвестицій, тобто тим, що називається економічною лібералізацією.

Зазначаються чотири чинники впливу на безпеку:

1. Конфлікт цінностей: 11 вересня – результат конфлікту цінностей економічно розвинутого Заходу та відсталого Сходу, де люди здебільшого ізольовані від масових джерел інформації.

2. Маргіналізація країн і регіонів – географічна економічна нерівність ускладнюється нерівністю демографічною, яка обернено пропорційна економічному розвитку. Вибухонебезпечний чинник для міжнародної безпеки.

3. Розпад політичних утворень передбачає посилення інтеграційних процесів. Разом з тим, вказується, що результатом може стати фрагментація, що призводить до сепаратистських тенденцій та конфліктів.

4. Виникнення держав, що не відбулися – наслідок їх неможливості вписатися у світові глобалізаційні процеси призводить до того, що на їхньому ґрунті зріють радикальні течії (тероризм): Афганістан, Судан, регіон Африки, Близького Сходу, Південної Азії.

Література:

1. Reus-Smit Ch. International relations: a very short Introduction. Oxford University Press. 2020. 176 p.
2. Ferguson Y.F. Diversity in IR Theory: Pluralism as an Opportunity for Understanding Global Politics, International Studies Perspectives. 2015. Vol.16, №1. P. 3-12
3. Spiegel S.L., Matthews E.G., Taw J.M., Williams K.P. World Politics in a New Era. Sixth edition. Oxford University Press, 2013. 620 p.

ТЕМА 9

НЕРОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЗМУ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ СВІТОВИЙ РЕЖИМ ТА ЙОГО СУЧАСНИЙ СТАН

В рамках цієї теми здобувачі вивчають режим нерозповсюдження ядерної зброї, його головні елементи, історію формування, еволюцію розвитку. Окремо аналізується Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) як головний документ режиму. Так увага здобувачів привертається до наступних фактів. Текст ДНЯЗ було схвалено на Генеральній Асамблеї ООН 12 червня 1968 року. Договір було відкрито

для підписання 1 липня 1968 року. ДНЯЗ набув чинності 5 березня 1970 року. 11 травня 1995 року дію ДНЯЗ було продовжено безстроково.

Підкреслюється, що цілями цього міжнародного договору є запобігання розповсюдженню ядерної зброї та технологій її виготовлення, сприяння співробітництву у мирному використанні ядерної енергії, припинення гонки ядерних озброєнь і як кінцева мета - загальне та повне ядерне роззброєння.

Надалі пояснюється, що станом на серпень 2019 року учасниками договору (шляхом ратифікації або приєднання) є 191 держава, у тому числі 5, які відповідно до ДНЯЗ визнані державами, що володіють ядерною зброєю. Ізраїль, Індія, Пакистан та КНДР не є учасниками договору. КНДР повідомила про вихід з ДНЯЗ у 1993 році. При цьому Секретаріат ООН продовжує вважати КНДР учасницею ДНЯЗ.

Відповідно до ДНЯЗ, кожна з держав-учасниць, яка володіє ядерною зброєю («ядерними державами» вважаються держави, які провели ядерні випробування до 1 січня 1967 р.), зобов'язується не передавати будь-якій державі ядерну зброю або інших ядерні вибухові пристрої, а також контроль над такою зброєю, не заохочувати і не спонукати будь-яку державу, яка не володіє ядерною зброєю («неядерну державу») до виробництва або набуття у будь-який інший спосіб ядерної зброї або інших ядерних вибухових пристроїв, а також до контролю над такою зброєю і такими вибуховими пристроями.

Натомість, наголошується, що кожна «неядерна держава» зобов'язується не отримувати передач від будь-якого постачальника ядерну зброю або ядерні вибухові пристрої, а також контроль над ними, не виробляти і не набувати такої зброї й таких вибухових пристроїв. Крім того, ДНЯЗ заклав правові основи для розвитку національних заходів з обліку та контролю ядерних матеріалів, а також національного контролю за ядерним експортом.

Пояснюється, що ДНЯЗ заклав правові основи для таких інструментів контролю за нерозповсюдженням, як гарантії МАГАТЕ. Згідно зі статтею III договору, кожна держава-учасниця повинна підписати угоду з МАГАТЕ про гарантії нерозповсюдження ядерної зброї, за якою МАГАТЕ набуває право для перевірок відповідності держави-учасниці положення ДНЯЗ та цієї угоди. МАГАТЕ за підтримки багатьох держав-членів та ЄС проводить активну інформаційно-просвітницьку роботу та здійснює заходи з підтримки запровадження Додаткового протоколу до

гарантій МАГАТЕ щодо ядерного нерозповсюдження, включаючи семінари та робочі зустрічі.

Література:

1. Галака С. П. ООН та нерозповсюдження ядерної зброї. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 96. Ч. 1. С. 11–17.
2. Галака С. П. Проблема нерозповсюдження ядерної зброї у міжнародних відносинах. К.: Київський Університет, 2002. 278 с.
3. Політичні проблеми міжнародної безпеки у сфері протидії розповсюдженню ядерної зброї (кінець XX – початок XXI століть): монографія (електронне видання) / за редакцією Кудряченка А.І., Потехіна О.В. Київ: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2019. 235 с.
4. De Groot G. J. *The Bomb: A Life*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2004. 432 p.
5. *Ukraine's Nuclear History: A Non-Proliferation Prospective* / Ed. P. Sinovets. Springer Nature Switzerland AG, 2022. 276 p.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ТА ЛІТЕРАТУРА

Проведення практичних занять для здобувачів вищої освіти надає можливість вирішення наступних дидактичних цілей:

- сприянню поєднанню лекційних занять з самостійною навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів вищої освіти, а саме, теоретичну підготовку з практичною;
- розвитку умінь, навичок розумової праці, уміння застосовувати свої теоретичні знання для реалізації практичних завдань;
- формування у здобувачів вищої освіти інтересу до науково-дослідної роботи та залучення їх до наукових досліджень на кафедрі міжнародних відносин;
- забезпечення системного повторення, поглиблення та закріплення знань здобувачів вищої освіти за певною тематикою;
- поліпшенню навички здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності;
- здійснення діагностики і контролю знань здобувачів вищої освіти з окремих розділів і тем програми, формування уміння та навичок виконання окремих аспектів професійної діяльності у майбутньому.

Практичне заняття № 1 (4 години)

ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ТА ТЕРМІНИ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

Питання для обговорення

1. Аналіз міжнародного договору на прикладі ДНЯЗ
2. Мета и дата створення ДНЯЗ
3. Головні статті Договору
4. Успіхи режиму ДНЯЗ
5. Проблеми режиму ДНЯЗ
6. Іранська ядерна програма як проблема міжнародної безпеки
7. Ядерна програма КНДР як проблема міжнародної безпеки.

Література:

1. Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань, прийнятий на 50-й сесії Генеральної Асамблеї ООН від 16.11.2000 р. № 995_372.

Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_372.

2. Сіновець П. А. Ядерне розповсюдження на Близькому Сході: основні тенденції, шляхи попередження і засоби подолання. *Стратегічні пріоритети*. 2010. № 1. С. 141–146.
3. Fitzpatrick M. The Iran Nuclear Deal: Consequences of Moribund Diplomacy. *NDC Policy Brief*. 2023. February. № 3.
4. Go M.-H.. Biden's North Korea Policy: Alliance Transformation before Denuclearization. *Asian Institute for Policy Studies*. Issue Brief. 2021-05. URL: <http://en.asaninst.org/contents/bidens-north-korea-policy-alliance-transformation-before/>
5. Treaty on the Nonproliferation of Nuclear weapons, <https://disarmament.unoda.org/wmd/nuclear/npt/text/>

Практичне заняття № 2 (4 години)

ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ У НАШІ ДНІ

Питання для обговорення

1. Війна РФ проти України.
2. Протистояння РФ і Заходу.
3. Ісламістський тероризм.
4. Ядерний тероризм: 4 види.

Література:

1. Завада Я. Релігійний фактор у зовнішній політиці Ісламської Республіки Іран. *Суспільні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19–20 січ., 2018). Одеса, 2018. С. 82–87.
2. Магда Є. Виклики політичного ісламізму та ісламського тероризму на зламі біполярної системи міжнародних відносин. *Науковий вісник УжНУ: Політологія, Філософія, соціологія*. 2009. Вип.12.
3. Fergusson C.D., Potter W.C. *The Four Faces of Nuclear Terrorism*. Routledge, 2005. 385 p.
4. Sinovets P. Fifty Shades of Red: where does Russia draw the line? *NDC Outlook*. 2023. March. URL: <https://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=1897>

5. Sinovets P. The Nuclear Weapons Factor on Interstate Politics in the Russia-Ukraine War. *PONARS Eurasia*. September 19, 2022. URL: <https://www.ponarseurasia.org/author/polina-sinovets/>

Практичне заняття № 3 (4 години)

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США

Питання для обговорення

1. Головні партії США: історія та сучасність
2. Головні сучасні політичні інститути США
3. Сутність зовнішньої політики демократичної партії
4. Сутність зовнішньої політики республіканської партії

Література:

1. Дубовик В. Відносини ЄС та США за президентства Д. Трампа. *Перспективи розвитку політики ЄС: глобальні та регіональні виміри*. / За ред. Брусиловська О.І., Коваль І.М. Одеса, Одес. нац. ун-т ім. ІІ Мечникова. 2019. С. 121-141
2. Коваль І., Майстренко Ю. Зовнішня політика США після Другої світової війни. Навчально-методичний посібник. Одеса, «Астропринт», 2021.
3. Russia's War Against Ukraine: Overview of U.S. Assistance and Sanctions. Congressional Research Service Institute. 2023 URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11869>
4. Kissinger H. *Does America Need a Foreign Policy?: Toward a Diplomacy for the 21st Century*. Simon & Shuster, 2002. 298 p.

Практичне заняття № 4 (4 години)

ЄВРОПЕЙСЬКА ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ

Питання для обговорення

1. Створення НАТО.
2. Головні статті Вашингтонського Договору.
3. Еволюція НАТО після закінчення «холодної війни».
4. Сучасна місія НАТО.
5. ЄС : історія та етапи створення.
6. ЄС та його роль на сучасному етапі.

7. Європейська та євроатлантична інтеграція України.

Література:

1. Відносини Україна - НАТО [електронний ресурс]. Офіційний вебсайт Організації Північноатлантичного договору. URL: http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_37750.htm.
2. Шлях до НАТО: вимір безпеки / В. Бадрак, С. Згурець, М. Самусь, О. Набоченко, М. Канарський. К., 2006. 222 с.
3. Cohen M. The US and NATO at the Nuclear Crossroads. *NDC Research Papers. NDC Policy Brief. №2.* 2023. January.
4. NATO's New Strategic Concept / Ed. By Therry Tardy. NDC Research Paper. № 25. 2022. September. URL: <https://www.ndc.nato.int/research/research.php?icode=6>
5. Sloan S.R. Defense of the West: NATO, the European Union and the Transatlantic Bargain. Manchester University Press. 2016. 400 p.

Практичне заняття № 5 (2 години)

ЗРОСТАННЯ РОЛІ КИТАЮ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Питання для обговорення

1. Зростання політичної та військової могутності Китаю: відносини із США.
2. Російсько-китайське стратегічне партнерство та війна РФ проти України
3. Відносини КНР з ЄС.
4. КНДР в політиці Китаю.

Література:

1. Гончарук А.З. Роль і місце Китаю у сучасному світі (до 70-річчя КНР). *Асоціація китаєзнавців України.* 2019. URL: <https://sinologist.com.ua/goncharuk-z-rol-mistse-kytayu-v-suchasnomu-sviti-70-richchya-kytajs-koyi-narodnoyi-respubliky/>
2. Омельченко О. Велика гра КНР за глобальне лідерство: історичні корені, сучасні інструменти, майбутні наслідки. *Центр Разумкова.* 2023, 30 березня. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/velyka-gra-knr-za-globalne-liderstvo-istorychni-koreni-suchasni-instrumenty-maibutni-naslidky>

3. Stent A. China, Russia and the War in Ukraine. *Internationale Politik Quarterly.* 2023. August 28. URL: <https://ip-quarterly.com/en/china-russia-and-war-ukraine>

4. US-China Relations in the Biden Era: A Timeline. 2023. December 4. URL: <https://www.china-briefing.com/news/us-china-relations-in-the-biden-era-a-timeline/>

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

№	Назва теми/індивідуальних завдань	Кількість годин
1	Основні категорії та терміни світової політики. Види та структури систем міжнародних відносин. Поняття однополярності, біполярності та багатополарності міжнародних відносин.	6
2	Міжнародні та недержавні організації як актори системи світової політики. Особливості міжнародних та недержавних організацій як головних суб'єктів міжнародних відносин. Роль міжнародних організацій у зміцненні режиму нерозповсюдження ЯЗ.	6
3	Війна як засіб ведення політики та особливості її розвитку у ХХ ст. Стимування як воєнна концепція та звичайні війни Ядерне стимування та його особливості у ХХІ столітті	6
4	Війна РФ проти України. Міжнародна реакція на початок повномасштабної війни Росії проти України. Ядерна риторика і ядерний шантаж Кремля. Концепція «ескалації для де-ескалації». Роль ядерної зброї в світовій політиці.	6
5	Головні проблеми безпеки на Близькому Сході. Іранська ядерна програма та її вплив на глобальну безпеку Арабо-ізраїльський конфлікт: сутність та стан розвитку на сучасному етапі Ісламизм та тероризм у світовій політиці.	6
6	Європейська та євроатлантична інтеграція. Європейські процеси в другій половині ХХ століття. Розширення НАТО та нова роль Альянсу у міжнародних відносинах. Виклики європейської безпеки та сучасна роль НАТО для України та світу.	6
7	Глобальні проблеми сучасності: тероризм. Еволюція визначення тероризму.	6

	Релігійний чинник та тероризм. Глобальна війна проти тероризму. Виникнення та діяльність терористичних угруповань та організацій.	
8	Особливості феномену безпеки на сучасному етапі: глобалізація. Концепції безпеки: «жорстка безпека», «м'яка безпека». Глобалізація та міжнародні відносини. Чинники впливу на міжнародну безпеку в умовах глобалізації.	6
9	Нерозповсюдження ЗМУ як глобальний світовий режим та його сучасний стан. Зброя масованого ураження (ЗМУ) в історії людства. ДНЯЗ – аналіз головних статей документу. Роль МАГАТЕ в умовах війни Росії проти України.	6
	<i>Одне есе із переліку, що індивідуально видаватиметься на початку семестру, обирається студентом на початку семестру та надсилається викладачу за місяць до закінчення курсу.</i> <i>Обсяг есе: 15 сторінок.</i> <i>Характеристика змісту:</i> за змістом навчальної дисципліни. <i>Вимоги до виконання та оцінювання:</i> основна мета роботи – глибоке вивчення важливих теоретичних або прикладних питань дисципліни за допомогою підготовки індивідуального дослідження у формі есе. Вельми важливим є формування таких умінь і навичок студента: самостійно формулювати проблему, визначати мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження; здійснювати пошук і відбір різноманітної інформації; обробляти та аналізувати інформацію; логічно і послідовно викладати результати аналізу, робити аргументовані висновки; правильно оформлювати науково-довідковий матеріал; публічно захищати виконану роботу. Робота має бути написана студентом на рівні, відповідному сучасному стану розвитку комплексу наук, які вивчають міжнародні відносини. Тему роботи треба розкрити в контексті сучасних наукових концепцій,	

	<p>обґрунтовано і доречно використовувати основні наукові терміни. Вельми важливо висвітлювати об'єктивні з наукового погляду положення, застосовувати для унаочнення і підтвердження теоретичних положень реальні приклади, достовірну статистичну інформацію. Думки вітчизняних і зарубіжних авторів, їхні загальнотеоретичні і методологічні підходи необхідно проаналізувати та систематизувати. Мінімальний обсяг використаних джерел – 15, при цьому матеріали, вилучені з Інтернету, можуть складати не більше третини номерів у списку джерел; більшість джерел повинні складати оприлюднені документи, статті та монографії. Для оформлення виносів у тексті й прикінцевого «Списку посилань» використовується стиль APA.</p>	
Разом		54

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття, сутність та ознаки термінів «міжнародні відносини» та «світова політика».
2. Поняття системи та структури міжнародних відносин.
3. Суб'єкти міжнародних відносин.
4. Види міжнародних систем та їх ознаки.
5. Многополярна система міжнародних відносин: основні риси.
6. Біполярна система міжнародних відносин: основні риси.
7. Багатополярна система міжнародних відносин: основні риси.
8. Сучасний підхід до учасників міжнародних відносин.
9. Індивідуальні фактори як причина війни.
10. Міжнародні причини початку війни: теорія асиметрії сил, балансу сил та перерозподілу сил.
11. Державні причини початку війни: фактор лідерства, військово-промисловий комплекс, економічна теорія Маркса, недемократичні режими.
12. Феномен тероризму та його ознаки.
13. Коронавірус у сучасних міжнародних відносинах.
14. Ядерний тероризм та кібертероризм у міжнародних відносинах.
15. Росія та її політика: ризики для безпеки України.
16. Концепція «справедливої війни».
17. Хімічна та біологічна зброя в міжнародних відносинах.
18. Роль ядерної зброї у міжнародних відносинах.
19. Манхеттенський проект: хронологія подій.
20. Поняття «стримування» у воєнній науці.
21. Режим ядерного нерозповсюдження: головні документи і організації.
22. Офіційні ядерні держави.
23. Неофіційні ядерні держави.
24. Ядерне роззброєння України: причини, етапи.
25. Феномен європейської інтеграції.
26. Європейський Союз у постбіполярну епоху: тенденції розвитку.
27. НАТО у постбіполярну епоху: напрями трансформації.
28. Головні конфлікти Близького Сходу.
29. Головні політичні партії США.
30. Ядерна програма Північної Кореї: сучасний стан.

31. Ядерна програма Ірану: розвиток подій.
32. Роль Китаю у сучасних міжнародних відносинах.
33. Європейські та євроатлантичні інтеграційні процеси.
34. Відносини США-НАТО-ЄС з Україною та Росією: сучасний стан розвитку.
35. Війна РФ проти України: причини і значення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Стратегічна культура та зовнішня політика України / За заг. редакцією І. М. Ковалю, О. І. Брусиловської, В. А. Дубовика. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. 264 с.
2. Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього / За ред. О.І. Брусиловської, В.І. Дубовика, І.М. Ковалю. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2020. 176 с.
3. Freedman L.. Nuclear Deterrence. Ladybird Books Ltd., 2018. 56 p.
4. NATO's New Strategic Concept / Ed by Th. Tardy. *NDC Policy Brief*, 2022. № 25. 106 p. URL: <https://www.ndc.nato.int/research/research.php?icode=6>
5. Sinovets P., Hesse V.. Russian Foreign and Security Policy: The Evolution of the Escalation Strategy, *Arms Control and Europe. New Challenges and Prospects for Strategic Stability*. / Ed. by P. Sinovets and W. Alberque. Springer, 2021. P. 21-28.
6. Reus-Smit Ch. International relations: a very short Introduction. Oxford University Press. 2020. 176 p.
7. Spiegel S.L., Matthews E.G., Taw J.M., Williams K.P. World Politics in a New Era. Sixth edition. Oxford University Press, 2013. 620 p.
8. Szanto B. War and International relations: A Critical Analysis. Routledge, 2023. 268 p.

Додаткова:

1. Галака С. П. ООН та нерозповсюдження ядерної зброї. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 96. Ч. 1. С. 11–17.
2. Галака С. П. Проблема нерозповсюдження ядерної зброї у міжнародних відносинах. К.: Київський Університет, 2002. 278 с.
3. Європейський Союз: історія і засади функціонування: Навчальний посібник / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко.; за ред. Л.В. Губерського. К.: Знання, 2009. 751 с.
4. Політичні проблеми міжнародної безпеки у сфері протидії розповсюдженню ядерної зброї (кінець ХХ – початок ХХІ століть): монографія (електронне видання) /за редакцією Кудряченка А.І.,

Потехіна О.В. Київ: ДУ «Інститут всевітньої історії НАН України», 2019. 235 с.

5. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти: навчальний посібник / кол. авторів; за заг. ред. проф. В.К. Грищука. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 328 с.

6. Циганкова Т. М., Гордєєва Т. Ф. Міжнародні організації: Навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2001. 340 с.

7. Шлях до НАТО: вимір безпеки / В. Бадрак, С. Згурець, М. Самусь, О. Набоченко, М. Канарський. К., 2006. 222 с.

8. De Groot G. J. *The Bomb: A Life*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2004. 432 p.

9. De Keersmaecker G. *Polarity, Balance of Power in International relations Theory*. Springer, 2017. 258 p.

10. Dougherty D. Pfalzgraff R. *Contending Theories of International Relations*. London: Harper Collins Publishers, 1990. 700 p.

11. Fitzpatrick M. *the Iran Nuclear Deal: Consequences of Moribund Diplomacy*. *NDC Policy Brief*. 2023, February. № 3.

12. Kissinger H. *Does America Need a Foreign Policy?: Toward a Diplomacy for the 21st Century*. Simon & Shuster, 2002. 298 p.

13. Lieber K. A., Press D. G.. *The Return of Nuclear Escalation*. *Foreign Affairs*, 2023, 24 October. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/return-nuclear-escalation>.

14. Schiavone G. *International Organizations. A Dictionary and Directory*. London: Palgrave Macmillan, 2008. 411 p.

15. Sinovets P., Gergiieva V. *The EU and the Iranian Nuclear Programme: is Venus Weaker than Mars?* *UA: Ukraine Analytica*, 2019. Issue 4 (18). P. 14-20.

16. Sinovets P. *The Nuclear Weapons Factor on Interstate Politics in the Russia-Ukraine War* *PONARS Eurasia*, September 19, 2022 URL: <https://www.ponarseurasia.org/author/polina-sinovets/>

17. Tertrais B. *The Year of the Rat. Strategic Consequences of the Coronavirus Crisis*, *Foundation pour La Resherche Strategic* URL: <https://www.frstrategie.org/en/publications/notes/year-rat-strategic-consequences-coronavirus-crisis-2020>

18. Treshke B. *War and International Relations. The Marx Revival. Key concepts and new interpretations.* / Ed. by M. Musto. Cambridge University Press, 2020. P. 302-319.

19. *Ukraine's Nuclear History: A Non-Proliferation Prospective* / Ed. P. Sinovets. Springer Nature Switzerland AG, 2022. 276 p.

Електронні інформаційні ресурси

1. Українська правда: <https://www.pravda.com.ua/>

2. Carnegie Endowment for International Peace: <http://carnegieendowment.org/about/annualreport/2015>

3. James Martin Center for Nonproliferation Studies: <http://www.nonproliferation.org/>

4. NATO Defense College: <http://www.ndc.nato.int/research/research.php?icode=6>

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни застосовуються наступні методи навчання:

Словесні: лекції (проблемні, лекції-візуалізації, лекції з аналізом конкретних ситуацій та ін.), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, обговорення проблемних ситуацій.

Наочні: у тому числі мультимедійні презентації, демонстрація, метод безпосереднього спостереження, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: рольові ігри; виконання індивідуальних завдань (підготовка та презентація доповідей).

Засоби діагностики якості вищої освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Методи поточного / періодичного контролю: усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань (доповіді), захист результатів індивідуальних завдань (презентація доповідей).

Підсумковий контроль. Залік.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Здобувач освіти		
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних

	допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	та колективних завдань при самостійній роботі
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні

	аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	сформовані уміння та навички
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний/періодичний контроль										Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			Індивідуальне самостійне завдання	25	100
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	30		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно добре задовільно	зараховано
85-89	B		
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Навчальне видання

Актуальні проблеми світової політики

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладачі

Сіновець Поліна Андріївна

Максименко Ірина Володимирівна

Надруковано в авторській редакції
з готового оригінал-макета

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Дизайнер обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 2,33.
Тираж 100 прим. Зам. № 51.

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.